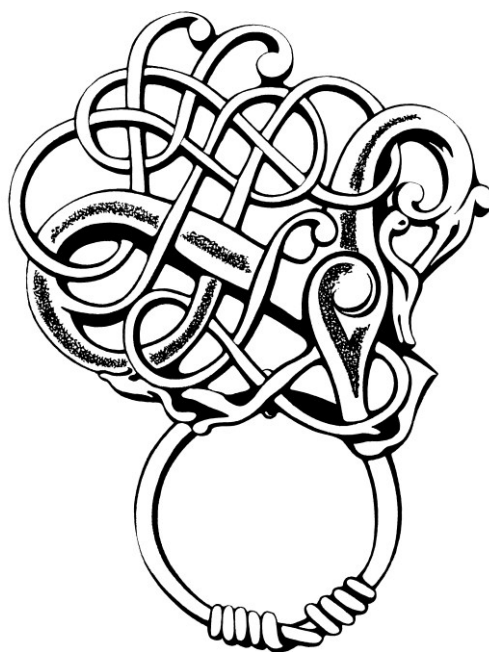

Vejledning til historie

almen voksenuddannelse

juli 2017

*Forsideillustration: Lindholm Høje Smykket.
Nordjyllands Historiske Museum*

Indhold

Indledning	3
1. Identitet og formål	3
1.1 Identitet	3
1.2 Formål	3
2. Faglige mål og fagligt indhold	4
2.1 Faglige mål.....	4
2.2 Kernestof	6
3. Tilrettelæggelse	9
3.1 Kursisternes forudsætninger	9
3.2 Didaktiske principper	9
3.3 Arbejdsformer.....	11
3.3.1 Faglig læsning.....	12
3.4 It	14
3.5 Samspil med andre fag.....	15
3.6 Typer af undervisningsmaterialer	15
3.7 Progression	16
3.8 Særlige overvejelser	17
4. Evaluering	17
4.1 Løbende evaluering.....	17
4.2 Prøven	19
Avu: Vejledende karakterbeskrivelse.....	21
4.3 Eksempler på skriftlige oplæg	22
Vikingskibet	22
Kvinden i vikingetiden	22
Klostre og kirker i middelalderen	23
Frivillig under besættelsen	24
Chr. 4. og renessancen	24
5. De paradigmatiske eksempler	26
Historie i kulturlandskabet	26
Vikingetidens kultur i nutidigt perspektiv	27
Vikingetidens historie 800-1050	28
Middelalderen	29
Pesten. Forskning og folkesundhed 1347 – 1733	30
1800-tallet.....	31
Samarbejde og modstand under 2. Verdenskrig.....	32
Danmark under den tyske besættelse 1940-1945	33
Landbrug og landsby i 1000 år	34
Er jorden rund? (samspil med naturvidenskab og livsanskuelse).....	35
Den historiske fortælling (samspil med dansk).....	36
6. Litteratur	37

Indledning

Vejledningen indeholder uddybende og forklarende kommentarer til læreplanens enkelte punkter samt en række paradigmatiske eksempler på undervisningsforløb. Vejledningen er et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Det er derfor hensigten, at den ændres forholdsvis hyppigt i takt med den faglige og den pædagogiske udvikling. Eventuelle ændringer i vejledningen vil blive foretaget pr. 1. juli.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv og med anførselstegn.

Vejledningen indeholder eksempler på, hvad der kan arbejdes med i undervisningen og hvordan arbejdet kan tilrettelægges. Det er vigtigt at understrege, at der kun er tale om påbud, når det eksplicit fremgår – det være sig i form af citater fra læreplanen, anført i kursiv, eller i form af formuleringer med ”skal” og ”bør”.

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Historie er et kundskabsfag, som beskæftiger sig med begivenheder, udviklingslinjer og sammenhænge i Danmarks historie. Hvor det er relevant, inddrages et lokalt, et europæisk og/eller et globalt perspektiv.

1.2 Formål

Formålet med undervisningen er, at kursisten får kendskab til det danske samfunds- og kulturliv og den udvikling, der har formet samfundet. Det er centralt, at kursisten opnår viden om, hvordan mennesker har levet sammen, og lærer at tolke spor, den historiske proces har efterladt. Undervisningen skal styrke kursistens mulighed for og interesse i at anvende historisk viden som baggrund for at forstå nutidens samfund.

Kernefaget historie tilbydes og tilrettelægges på niveau D.

Historie er et kundskabsfag, som skal give kursisterne viden om, hvordan mennesker gennem tiden har udnyttet naturgrundlaget og udviklet samfund og fællesskaber i Danmark. Faget fokuserer på menneskets handlinger og aktiviteter i en samfundsmæssig sammenhæng.

Læreplanen omfatter både nationale (riget, folket) og lokale (egnen, byen) forhold og begivenheder. Danmarks historie betragtes ikke isoleret fra omverdenen, men som en del af Europas og verdens historie; der inddrages et større perspektiv, når det kan uddybe forståelsen og forklare udviklingen af nationale og lokale forhold.

Læreplanen stiller krav om, at kursisterne opnår viden om det danske samfund – og viden om idéer og forhold, der har skabt forandringer gennem tiden. Den historiske viden skal have struktur og give kursisterne kronologisk overblik over perioder i Danmarks historie. Arbejdet med historie involverer læsning af tekster i forskellige genrer, iagttagelse og oplevelse af historiens spor, analyse, tolkning og formidling.

Meget i menneskers måde at opleve og føle, tænke og handle på kan kun forstås og forklares i lyset af den kultur, de er opvokset i og virker i. Vil man forstå og forklare være- og handlemåde, livsformer og institutioner hos en gruppe mennesker, må man sætte sig ind i gruppens kultur og dens historie; det gælder, når det drejer sig om "de andre", og når det drejer sig om "os selv". Studiet af fortiden vil således blive en nøgle til at forstå nutiden.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Læreplanen indeholder 6 faglige mål, som er styrende for undervisningen. De indgår også i bedømmelseskriterierne ved prøven. De faglige mål befinder sig på forskellige taksonomiske niveauer, og kursisterne skal have kompetencer i læsning inden for forskellige genrer svarende til niveau E i dansk: De skal referere, redegøre, analysere, reflektere, tolke og forholde sig kritisk.

De faglige mål skal ikke opfattes som enkeltstående områder, der arbejdes med uafhængigt af hinanden. Man kan arbejde med flere af de faglige mål i samme forløb og på forskellige taksonomiske niveauer. Tilsvarende gælder for arbejdet med kernestoffet. Overordnet lægger de 6 mål op til, at kursisterne tilegner sig viden om begivenheder og udviklingslinjer i Danmarks historie, at de bliver i stand til at arbejde med et historisk materiale og formidle det, og at de kan anvende historisk viden i et nutidsperspektiv.

Viden alene er ikke et mål i sig selv; men når viden anvendes, får den værdi og giver kursisterne mulighed for at udvikle en historisk bevidsthed – en viden om og en fornemmelse af, hvor de skal placere fortidens begivenheder, historiske perioder og institutioner i forhold til hinanden. For at kunne anvende viden på en kvalificeret måde er det væsentligt, at kursisterne opnår kompetencer, der sætter dem i stand til at arbejde kritisk, metodisk og dokumenterende med det historiske materiale. Man kan i undervisningen for eksempel arbejde med fremstillinger eller skriftlige kilder, som viser eksempler på, hvor forskelligt man kan og kunne beskrive samme begivenhed.

Herunder følger en uddybning af de 6 faglige mål og eksempler på, hvordan målene kan opfyldes. De faglige mål er udtryk for, hvad undervisningen skal styres imod, og kan nås og opfyldes på mange forskellige måder.

Målet med undervisningen er, at kursisten:

- a) *kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer og centrale begivenheder og institutioner i Danmarks historie*

Danmarks historie omfatter i denne sammenhæng perioden fra vikingetid til nutid. Faget fokuserer på danske forhold og skal især bidrage til, at kursisterne får viden om den historiske udvikling i Danmark, så de opnår kendskab til forhold, der har ført frem til det

samfund, de er borgere i. Det er derfor betydningsfuldt, at undervisningsforløbene også indeholder et nutidsperspektiv. *Væsentlige udviklingslinjer og centrale begivenheder og institutioner i Danmarks historie* giver valgmuligheder og anledning til diskussion; der kan hentes inspiration i den [historiekanon](#), som er udarbejdet til brug for folkeskolen.

Undervisningen kan tilrettelægges som et (langt) kronologisk forløb styret af et overordnet emne – eller have karakter af ”tilfældige” eller udvalgte nedslag i centrale perioder. Man kan arbejde mere indgående med nogle emner/perioder end med andre.

b) kan demonstrere kronologisk overblik

Undervisningen skal sikre, at kursisterne kender de overordnede perioder, Danmarks historie inddeles i, og periodernes kronologiske rækkefølge – for eksempel at renæssancen kommer efter middelalderen.

c) opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng

Alt, hvad der er beskrevet som kernestof, kan bidrage til dette mål. Et eksempel på samspillet mellem natur, individ og samfund er udbygningen af jernbanenettet i 1800- og 1900-tallet: Den teknologiske udvikling er en forudsætning for, at udbygningen kunne ske, og denne udvikling betød samtidig, at det kunne lade sig gøre at opdyrke den jyske hede. Etableringen af et mere effektivt og pålideligt transportsystem gjorde det muligt for landbruget at omstille produktionen, så den blev mere markedsorienteret, og det blev lettere at afsætte landbrugets produkter til både det hjemlige marked og til eksportmarkedet – i dette tilfælde bacon og smør til England. Den nye form for økonomi medførte en styrkelse af bøndernes bevidsthed om at være en betydningsfuld del af samfundet – og det var en af grundene til den politiske magtkamp i sidste del af 1800-årene. De store afvandings- og opdyrkningsprojekter i 1800- og 1900-tallet er også relevante emner.

d) kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling

Det er centralt for undervisningen i historie, at kursisterne bliver opmærksomme på de undervisningsmaterialer, der benyttes, og den holdning, materialerne giver udtryk for, og at de lærer at forholde sig spørgende og kritisk. I overvejende grad vil der være tale om historiske fremstillinger, men også kilder som billeder, breve, erindringer, film og landkort. Kursisterne kan anvende en enkel kommunikationsmodel og forholde sig til genre, sag/hensigt og afsenders interesser i forhold til modtageren. Relevante spørgsmål kan være: Hvilke konklusioner kan der drages af en given tabel eller tekst? Hvilken interesse har en afsender i at give modtageren de oplysninger, han giver udtryk for i teksten? Hvilket skjult budskab ligger der i et historiemaleri?

e) kan anvende historisk viden i nutidsperspektiv

Den faktuelle viden, kursisten tilegner sig, skal sættes ind i en større sammenhæng. I undervisningen trækkes linjer til nutiden, så fortid og nutid forbindes, og kursisten ser for-

tidens idéer, begivenheder og institutioner i et større perspektiv. Det kan ske ved at vise ligheder eller forskelle imellem centrale problemstillinger før og nu. Hensigten med kravet er at sætte nutiden i perspektiv og gøre fortiden nærværende på en konkret og relevant måde. Et lokalområdes historie kan med fordel anvendes i denne sammenhæng. Billeder af gader før og nu, kort over bykvarterer for 100 år siden og byens størrelse og udseende i dag er enkle måder at illustrere forandringer på og kan bruges som afsæt for en diskussion om baggrunden. Man kan også sammenligne landsbyer, stationsbyer og landbruget før og nu – eller demokratiet, som det så ud i 1849, med det demokrati, vi kender i dag – blot skal man huske at betragte datidens forhold og holdninger på datidens præmisser.

f) kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde.

I historieundervisningen skal kursisterne lære at arbejde med historisk stof for at opnå en historisk viden. De skal lære at udvælge og afgrænse et emneområde eller en tidsperiode, problematisere og fokusere, søge information, læse fagtekster, skabe sig overblik og strukturere stoffet, give svar på problemstillinger, lave en disposition og formidle resultatet. Kompetencerne bag en sådan arbejdsmetode indgår i den afsluttende prøve.

Det er vigtigt at opøve disse kompetencer med forskellige metoder og at demonstrere for kursisterne, hvad og hvordan man kan gøre det. Efter at have arbejdet med et emne kan kursisterne få en tekst, en genstand eller et billede, som de skal sætte ind i den historiske sammenhæng, de har arbejdet med; eller de kan få ansvar for at formidle aspekter af et område, der er arbejdet med, til hinanden på grundlag af lærebog og internetoplysninger. I begge tilfælde kan kursisterne tage udgangspunkt i materiale, som ikke er anvendt i undervisningen.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er dansk historie:

- *Kronologisk overblik*
- *Kontinuitet og brud*
- *Samfundsstruktur og styreform*
- *Livsvilkår i samspil med kultur og natur*
- *Kulturarv og identitet*
- *Lokalt, europæisk og globalt perspektiv*
- *Den lille historie i den store.*

Kernestoffets enkelte punkter skal ikke forstås som selvstændige størrelser, men ses i sammenhæng; de fleste af punkterne kan uden besvær inddrages i de fleste undervisningsforløb, men med forskellig vægt.

- *Kronologisk overblik*

Undervisningen skal give kursisterne viden om og forståelse af, at man inddeler historie i perioder, og at hver periode har sine karakteristika; et eksempel kan være, at middelalderen

kommer før reformationen, og at kirkens grundlag før reformationen ikke er det samme som efter reformationen, at enevælden går forud for demokratiet, og at styreformen i de to perioder ikke er den samme.

- *Kontinuitet og brud*

Danmarks historie er præget af både kontinuitet og brud. Eksemplerne på brud er mange: reformationen, landbrugsrevolutionen, den industrielle revolution, besættelsestiden og overgangen fra enevældig styreform til fri forfatning. Under disse brud løber der samtidig træk, der forbinder vore dages danske samfund med middelalderens danske samfund. Livet på landet ændres for eksempel først radikalt efter 2. verdenskrig; indtil da var grundvilkårene for landbrugets daglige drift på mange måder uændrede i forhold til tidligere. Danmarks tilknytning til den europæiske kristne kultur gennem 1000 år præger stadig det moderne verdslige Danmark. Den danske tradition for en stærk statsmagt siden enevældens indførelse i 1660 præger fortsat det moderne samfund. Det er vigtigt for kursisternes forståelse af nutidens samfund, at de ser både kontinuiteten og bruddene i den historiske udvikling.

- *Samfundsstruktur og styreform*

Et andet væsentligt fokuspunkt for historiefaget er forholdet mellem menneske og samfund: Hvordan har mennesker i samspil og modspil opbygget fællesskaber og samfund? Kursisterne skal stifte bekendtskab med forskellige tiders styreform. Udviklingen i middelalderens kongedømme bør berøres – herunder stænderne og stormændenes/adelens rolle i samfundsstrukturen. Styreformer som enevælde og demokrati skal også indgå i undervisningen. I denne sammenhæng kan man inddrage herregårdens rolle og funktion i lokalsamfundet: bygninger og stil, len, skole og kirke, opdyrkning og læplantning, fæstevæsen, hoveri(sager) mv. Jordlovene omkring år 1900 er også relevante.

- *Livsvilkår i samspil med kultur og natur*

Forholdet mellem menneske og natur drejer sig om, hvordan mennesker har udnyttet naturgrundlaget for at sikre liv og overlevelse. Det illustreres måske allerbedst i lokalområdets historie: Hvordan indgår naturforholdene i menneskers dispositioner? Hvordan har landbruget udviklet sig, og hvordan har denne udvikling påvirket naturen og landboernes levevilkår? Et forløb om landbrugets udvikling i Danmark fra vikingetid og middelalder til efter 2. verdenskrig kan illustrere dette aspekt og samtidig inddrage andet kernestof.

- *Kulturarv og identitet*

Denne del af kernestoffet skal gøre det klart, at dansk kultur og identitet bygger på en række grundlæggende værdier, og samtidig skal dette værdigrundlag gøres synligt.

- *Lokalt, europæisk og globalt perspektiv*

Danmarks historie er det centrale område for undervisningen i historie på niveau D, men det betyder ikke, at Danmarks historie skal behandles isoleret. Udvikling og forandring i det danske samfund har gennem tiden været præget af en europæisk og global udvikling, og på den baggrund inddrages også udviklingsforløb og begivenheder uden for Danmark, hvor det er relevant: Kristendommens tidlige historie i Danmark i vikingetid og middelalder har både et lokalt og et europæisk perspektiv og kan tage udgangspunkt i byens klostre og en lokal middelalderkirke. Kirkens indretning og inventar kan illustrere dansk kirkehistorie fra middelalderen til i dag og peger samtidig på nære forbindelser til Sydeuropa. I kolonitiden blev verden tilgængelig for de europæiske søfartsnationer; også Danmark forsøgte at sikre sig en del af handelen med den tredje verden. Vikingetiden, 30-årskrigen, Napoleonskrigene, 1864 og 1. verdenskrig giver muligheder for at perspektivere til europæisk historie. Danske styreformere som enevælde og demokratiet i 1849 var inspireret af andre europæiske lande. Man kan sammenligne det danske demokratis måde at håndtere 1930'ernes økonomiske krise på og sammenligne med den tyske udvikling, der førte til Hitlers diktatur. I forbindelse med en gennemgang af besættelsestiden kan de vilkår, den danske befolkning levede under, sammenlignes med dem, den norske befolkning var underkastet.

- *Den lille historie i den store.*

Et lokalområdes historie og enkeltpersoners historie kan være udtryk for den lille historie og medvirke til at åbne den store historie for kursisterne. Udgangspunktet for et undervisningsforløb kan være en persons livshistorie eller en dåbsattest; med udgangspunkt i de ord og oplysninger, attesten indeholder, kan kursisterne opnå viden om den administrative inddeling af landet m.m. Tilsvarende kan man tage udgangspunkt i eller perspektivere til den lokale historie, hvilket kan nuancere historie bogens beskrivelse af, hvordan samfundet var indrettet og fungerede. Den lille historie skal bidrage til at gøre den store historie nærværende.

2.3 Supplerende stof

Det vil ikke være muligt at opfylde de faglige mål på grundlag af kernestoffet alene. Det supplerende stof skal uddybe og perspektivere kernestoffet samt udvide kursistens faglige horisont.

Kernestoffet er det stof, alle kursister skal arbejde med. Det supplerende stof ligger uden for kernestoffet og skal uddybe og perspektivere kernestoffet og kursisternes faglige horisont. Det supplerende stof kan dreje sig om, at der findes forskellige historiesyn, herunder det materialistiske og det idealistiske, og hvilke konsekvenser det har for vores opfattelse af historie. Det kan være forskellige former for kilder og oplevelsesstof: ekskursioner i kulturlandskabet til stenalderens og vikingetidens kystlinjer, byvandring, besøg på museet og i teatret eller madlavning efter gamle opskrifter. Man kan også sammenligne besættelsestiden i Danmark med, hvordan det var at leve i Norge i samme periode, eller foretage en

sammenligning mellem dansk og fransk enevælde – forskelle og ligheder. Almenhistoriske aspekter som krigshistorie, skolehistorie og sygdomshistorie er også en mulighed. Afgørelsen ligger hos lærer og kursister.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Kursisternes forudsætninger

Fagets uddannelsestid er 60 timer. Undervisningen forudsætter læsekompetence inden for forskellige genrer svarende til dansk niveau E. I historiefaget skal man læse nyere og ældre tekster inden for mange forskellige genrer, man skal uddrage mening og forståelse, analysere, sammenligne og vurdere.

Historiefagets målgruppe kan være sammensat: Velmotiverede voksne kursister – heraf nogle med en omfattende viden, unge, hvoraf mange har dårlige erfaringer med skolestemmet, og yngre 2-sprogede kursister. En sådan sammensat kursistskare kan give anledning til en række pædagogiske overvejelser: Der kan opstå spændingsfelter, fordi de møder med forskellige forventninger, vidt forskellig baggrund i viden og sproglig formåen og ofte forskellig indstilling til undervisningen. Den pædagogisk didaktiske udfordring ligger i at skabe et aktivt læringsmiljø og en god kultur, hvor kursisterne udfordres fagligt og gensidigt respekterer hinanden.

3.2 Didaktiske principper

Der arbejdes med indholdsmæssigt afgrænsede forløb, som integrerer oplevelse, tilegnelse af viden, færdighedsindlæring og sammenhængsforståelse på en sådan måde, at stoffet ses i en større sammenhæng. Historisk perspektivering er et vigtigt element i faget. Nogle forløb tager afsat i en problemstilling, andre har en mere oversigtsmæssig karakter. Undervisningen organiseres således, at indhold og historiske sammenhænge fremstår levende og relevant for kursisterne, som inddrages i valg af stof, problemstillinger og arbejdsformer. Forskellige typer materiale lægges til grund for arbejdet med kernestof og supplerende stof.

Undervisningen tager udgangspunkt i de faglige mål og kernestoffet og tilrettelægges inden for indholdsmæssigt afgrænsede forløb baseret på emner og perioder/tidsafsnit – nogle med udgangspunkt i problemstillinger. Læreren er ansvarlig for tilrettelæggelse og progression og drøfter med kursisterne, hvilke stofområder der har speciel interesse.

Når der i læreplanen tales om at integrere oplevelsesaspektet i undervisningen, skal det forstås konkret og bredt. Undersøgelse af historiens spor i lokalområdet gør et stof nærværende; det er her, kursisterne har deres erfaringer og dermed en vis forforståelse. Mange voksenuddannelsescentre ligger i en købstad, og købstadens udvikling kan udgøre en interessant ramme for et undervisningsforløb, der viser kontinuitet og brud i byens historie:

- En tur gennem byen med fokus på gadenavnenes historie, markante bygningers historie og hele kvarterers historie
- Købstadens vækst, herunder hvor, hvornår, hvordan og hvorfor den er vokset

- En tur på kirkegården med gravsten over personer, der har spillet en betydningsfuld rolle i byens udvikling
- En tur til byens torve, kirker, skulpturer mv.
- Et besøg og en rundvisning i en ældre industrivirksomhed
- Et besøg på lokale museer og et lokalhistorisk arkiv.

Man kan iagttage lokalområdets udvikling gennem studier af kort fra forskellige perioder, bl.a. fra de 5 udgaver af *Trap: Danmark*. Mange kommuner har gjort lokalhistoriske kort tilgængelige på internettet; for eksempel har Aalborg Kommune lagt [historiske kort](#) på kommunens hjemmeside, ligesom [Aalborg Stadsarkiv](#) har en hjemmeside med oplysninger om byens historie.

At lave historisk mad kan være en anden form for historisk oplevelse. Kursisterne kan gå i naturfagslokalet eller køkkenet og tilberede retter fra den periode, der arbejdes med. Der findes [madopskrifter](#) fra vikingetiden og frem til 1900-tallet.

Genstande fanger ofte kursisternes interesse: Gammelt værktøj, bøger, tekstiler, køkkenting – kort sagt enhver genstand, der kendetegner menneskelig aktivitet, kan medvirke til at øge oplevelsen af historie. Flere byer har et ”Håndværkets Hus”.

Overblik og sammenhængsforståelse er didaktiske udfordringer. Det kronologiske overblik er en væsentlig faktor, når der skal skabes forståelse af sammenhænge mellem historiske begivenheder og perioder – og nutiden. Det er essentielt, at der er fokus på det historiske perspektiv, og udgangspunktet er, at stoffet altid bør ses i en større sammenhæng, uanset hvad der arbejdes med. Kronologisk overblik og sammenhængsforståelse hænger uløseligt sammen, og tidslinjen er derfor et vigtigt element i undervisningen. Intentionen er, at kursisterne kan relatere forskellige begivenheder og forløb til hinanden, og at de er bevidste om begreberne ”før”, ”efter” og ”samtidig med”.

	Periode	Styreform	Stilperiode	Kanonpunkt	Religion
800	Vikingetiden	Små riger Statsdannelse	Jellingstilen Mammenstilen	965 Jellingestenen	Asa-tro De nordiske guder
900					
1000					
1100	Middelalderen	Feudalisme	Romansk	1127-1204 Absalon 1397 Kalmarunionen	Kristendommen Den katolske kirke Katholicismen
1200			Gotisk		
1300					
1400					
1500	Reformationen	Adelsvælde	Renæssance	1536 Reformationen 1577-1648 Christian IV	Den lutherske kirke Protestantismen
1600		Enevælde	Barok	1648 Den westfalske fred 1660 Enevælden	
1700		Oplysningstiden	Demokrati	Klassicisme	
	Romantik			1807 Københavns bombardement 1849 Grundloven 1864 Stormen på Dybbøl	
1800	Guldalderen	Demokrati	Det moderne gennembrud Symbolismen Det folkelige gennembrud Mellemskrigstiden	1872 Slaget på Fælleden 1915 Kvindernes valgret	
	Industrialisering				
1900				Systemskifte	
	1930'erne				
	2. Verdenskrig				
	Den kolde krig				
2000				1920 Genforeningen 1933 Kanslergadeforliget 1943 Augustoprøret	

Tidslinjer

3.3 Arbejdsformer

Arbejdsformerne vælges på baggrund af de mål, emner og problemstillinger, der er i fokus. En alsidig og inspirerende undervisning kræver, at der benyttes skiftende arbejdsformer, for eksempel gruppearbejde, pararbejde og individuelt arbejde – også inden for samme forløb. Kursisterne møder med forskellige forudsætninger og erfaringer, og det medfører ofte, at der er forskellige indstillinger til valg af arbejdsform og til lærerens rolle; nogle forventer lærerstyret undervisning, andre ikke. En alsidig undervisning indebærer aktiviteter og oplevelser i lokalområdet og mange forskellige former for materiale: bøger, kort, it-baseret materiale, billeder, lyd, video osv.

Eksempler på aktiviteter – som start på eller del af undervisningsforløb:

- Hvad er det?

Kursisterne får for eksempel 10 genstande (vikingesmykke, pilespids, krudthorn, dannebrog, en kartoffel, nøgle, toiletpapir, mønt, potteskår etc.) og placerer dem på en tidslinje med en kommentar om hvem, hvad og hvor.

- Forfædre

Kursisterne medbringer et gammelt foto, for eksempel af deres bedsteforældre eller oldeforældre. De beskriver personernes opvækst og en begivenhed fra deres liv. 2-sprogede har mulighed for at bidrage på lige fod med andre. Læreren kan supplere med mere generelle billeder fra samme tid, fra Danmark og fra andre lande.

- Dengang og nu

Kursisterne finder på baggrund af gamle billeder et sted i byen, som stadig eksisterer (en gade, et hus, et træ, en udsigt etc.), tager digitale billeder fra samme vinkel og laver udstilling med overskriften: Dengang og nu!

- Skolen

Kursisterne finder skolen på ældre og nyere bykort. Hvad er historien bag skolen?

- Gamle lege

Kursisterne kan afprøve et par gamle lege og drøfte forholdet mellem fritid og leg for børn og voksne før og nu.

- Natur og fødevarer

Hvordan forarbejdes fødevarer – og hvorfor? Hvad fortæller det om madlavning gennem tiden? Kursisterne finder eksempler på: naturlige produkter, manipulerede produkter og forarbejdede produkter.

- Vi er dråberne i historien

Kursisterne skriver om deres forældres, bedsteforældres og oldeforældres liv: Bolig, arbejde, familieforhold, børn, fritid, skolegang, uddannelse, fødested osv. Hver kursist får for eksempel 3 A4-sider, som redigeres med tekst og billeder. Alt kopieres til alle, læreren læser antologien, formulerer opgaver, og kursisterne arbejder på ”tværs” af ”Vi er dråberne i historien”. Perspektivering til den store historie.

3.3.1 Faglig læsning

Alle kursister, som tilmeldes et fag på niveau D, for eksempel historie, kan læse – og læser godt. Læsning er en forudsætning for, at faglig indsigt og læring kan finde sted gennem arbejdet med fagets tekster. Faglig læsning – med tryk på faglig – handler ikke om læseundervisning, men om tilegnelse af viden gennem læsning af tekst. I faglig læsning er der meget mere fokus på læring og faglig indsigt end på læsning.

Arbejdet med faglig læsning skal foregå i alle fag; alle faglærere må på banen. Hvert fag har sit fagstof, og faglæreren har ansvaret for, at kursisterne forstår fagets centrale problemstillinger og metoder, og at de udvikler deres faglige ordkendskab og begrebsapparat, så de er i stand til at kommunikere om faget i tale og på skrift. Når læreren planlægger et fagligt forløb, sammensætter han/hun en ”faglig cocktail” bestående af fagligt stof og mundtlige og skriftlige aktiviteter. I fagteksterne introduceres kursisterne til mange nye ord og begreber, som de løbende skal forstå og integrere i den faglige viden, de har i forvejen. Det er vigtigt, at faglæreren gør denne side af faget synlig, og at kursisterne altid forstår, hvilken viden en fagtekst skal bidrage med.

Også viden om fagteksters struktur er central: Er formålet med teksten at forklare ”hvorfor”, vil teksten have en årsag/følge-struktur; er der tale om en berettende tekst, vil teksten have en kronologisk struktur; er formålet med fagteksten at beskrive, vil teksten have en helhed/del-struktur; der findes andre strukturer, for eksempel grafiske opstillinger. Læsere, der er bevidste om tekststrukturer og deres særlige træk, vil hurtigt kunne danne sig et overblik over tekstens vigtigste informationer. Det er vigtigt, at faglæreren gør kursisterne bevidste om formålet med de tekster, der vælges til undervisningen, og hjælper kursisterne til at bruge viden om teksternes struktur.

Kun faglæreren har den nødvendige indsigt til at udpege centrale fagord og begreber og sikre, at kursisterne er i stand til at bruge dem i fagets læse- og skriveopgaver. Kursisterne må ikke springe ord og passager over, som de ikke forstår. Hvis centrale fagord og begreber skal blive en del af kursisternes aktive ordforråd, skal kursisterne have mødt dem adskillige gange i faglige sammenhænge, og de skal selv aktivt have brugt ordene.

Forskning i tekstforståelse dokumenterer betydningen af, at læseren kan gå teksten i møde: At læseren er i besiddelse af de nødvendige sproglige og faglige forudsætninger for at kunne læse og forstå fagteksten, som naturligvis også skal komme læseren i møde og være et velegnet redskab i den faglige læreproces på det pågældende niveau.

Læsestrategier

Gennem konkret og direkte undervisning forklarer og demonstrerer læreren effektive læsestrategier:

Førlæsning: Læreren hjælper kursisterne med at blive opmærksomme på deres viden om emnet; læseformål og læsemåde bestemmes. Teksten ses an før læsning for at få et overblik: genre, struktur og dele, den består af (overskrift, billeder, faktabokse osv.). Drejer det sig om en bog: titel, tekst, billeder på bagside og flap, forord, indholdsfortegnelse, udgivelsesår osv. Hvad kan man forvente af teksten?

Læsning: Læsningen kan (i starten) foregå i større eller mindre afsnit, med opsummering, spørgsmål til teksten og opklaring af fagord og begreber undervejs, så kursisterne forstår, hvordan de kan tilegne sig ny viden gennem læsning.

Efterlæsning: Læreren hjælper kursisterne at blive opmærksomme på deres udbytte: Man laver sammendrag af indholdet, bruger såvel kendte som nye fagord og begreber, sammenholder ny viden med eksisterende, sammenligner tekst og indhold med andre tekster, undersøger sprog og struktur og udsætter teksten for en kritisk vurdering.

Komponenter, som fungerer samtidig under læsningen

- Ordafkodning: Læseren identificerer en rækkefølge af bogstaver som et ord og henter ordets lyd og mening frem fra hukommelsen
- Mundtligt sprog:

- Ordforråd: at have viden om verden og at have strategier til at finde betydningen af et ukendt ord/begreb
- Grammatik: fx at kunne udlede betydning af ords rod og bøjning, at kunne forstå sætningskonstruktioner: Hvordan hænger ordene sammen, hvordan hænger sætningerne sammen, hvad er overordnet hvad (tekstbånd, bindinger)?
- Kommunikationssituationen, bl.a. afsender og modtager, situation og hensigt
- Verbal hukommelse: korttidshukommelse, arbejdshukommelse og langtidshukommelse
- Kognitive evner: Opmærksomhed og visuel forestillingsevne
- Forkundskaber: Viden om emnet og om verden, i bredden og i dybden – viden, som skal bruges, når læseren drager konklusioner i forbindelse med ny viden om emnet
- Viden om skriftsprog:
 - Bevidsthed om forskelle i tale- og skriftsprog. Talesproget er situationsbundet og ofte fragmentarisk, men ledetråde i talesituationen vil vise sammenhængen eller afføde spørgsmål og forklaring. En skriftlig tekst er derimod overladt til læseren og dennes fortolkning. Afsenderen kan ikke gribe ind, der kan være mange svære ord og kulturspecifikke begreber; sproget kan være koncentreret, hvilket medfører, at læseren selv må skabe tankeforbindelser mellem tekstens udsagn, hvilket igen stiller store krav til forkundskaber
 - Genrekendskab
- Forståelsesstrategier: Mentale aktiviteter, som læseren vælger at benytte for at tilpasse sig og organisere information fra en tekst og for at styre sin egen forståelse af teksten. Det drejer sig om strategier, der vedrører læsning og
 - Hukommelse: repetere, gentage, opsummere
 - Organisering: forbinde, gruppere, ordne information
 - Elaborering: ny information eksemplificeres, bearbejdes, uddybes, sammenholdes med eksisterende viden og erfaringer
 - Overvågning: tjekke, evaluere sin egen forståelse under læsningen ved at stille spørgsmål, lave sammendrag af dele/helheder
- Læsemotivation
- Læseformål: Gode læsere er klar over læseformålet og bruger forståelsesstrategier på en fleksibel måde tilpasset læseformålet. Det kan være at skaffe konkret information, at orientere sig i en tekst, at kunne holde et oplæg, at blive underholdt.

3.4 It

It inddrages, hvor det er relevant, og hvor det kan støtte og styrke kursistens indlæring og faglige niveau. Kursisten skal kunne søge stof og forholde sig kritisk og nuanceret til det.

Internettet er velegnet til brug i historieundervisningen, og informationsmængden om historiske emner er stor. Internettet giver adgang til historiske fuldtekster, statistik, kort, billeder og lokale arkivdatabaser.

Bredbåndsforbindelser giver adgang til historiske lydoptagelser og film, som kan downloades og bruges i undervisningen. Flere radio- og tv-stationer har gjort deres udsendelser netbaserede. Mange udsendelser kan med fordel bruges i undervisningen og gøres til genstand for kritisk vurdering.

Det er lærerens rolle at vejlede kursisterne i velorganiseret, systematisk og kritisk brug af internettet. Informationerne kan være upålidelige eller forældede, og kursisterne skal lære at vurdere pålideligheden af oplysningerne. Det kan anbefales, at kursisterne får kendskab til kildekritikkens kernebegreber, for eksempel identifikation, ophavsmand og ophavssituation, troværdighed og tendens. Vejledninger, forslag og gode råd til arbejdet med it i historiefaget findes på [EMU](#).

3.5 Samspil med andre fag

Hvor det er relevant og muligt, kan undervisningen tilrettelægges i samarbejde med andre fag.

Samspil med andre fag kan give nye, værdifulde vinkler på arbejdet med det historiske stof. Et samarbejde med dansk og samfundsfag kan være udbytterigt, når der i historie arbejdes med mellemkrigstiden og besættelsestiden og fokus er udviklingen af det danske demokrati og national identitet. Generelt er der oplagte samarbejdsmuligheder mellem historie og samfundsfag: Samfundsfaglige problemstillinger ses i et historisk perspektiv, og historiske problemstillinger inddrager samfundsfaglige aspekter.

Historie og naturfag kan samarbejde om emnet industrialisering, for eksempel dampmaskinens betydning i den industrielle proces. Højskolebevægelsen kan tages op i både dansk og historie: Danskfaget tager sig af højskolesangene, historiefaget fokuserer på den historiske baggrund for højskolebevægelsen. Historie, dansk og engelsk kan samarbejde om et forløb, der undersøger danske/nordiske låneord, der i dag er en del af det engelske sprog, og man kan undersøge den historiske baggrund for engelske låneord, som findes i moderne dansk. Dansk og historie kan arbejde med samme periode: Provisorietiden sættes ind i en litterær sammenhæng i blandt andet noveller af Henrik Pontoppidan. Middelalder og guldalder lægger op til, at historie og dansk arbejder sammen, dansk tager sig af folkeviser, og faget billedkunst kan også bidrage. Idræt og historie kan gå hånd i hånd: Audiowalks og lydvandring er guidede ture, som downloades til mp3-afspillere, og løbe- og gåture planlægges, så man undervejs kan stoppe op og opleve byens historie.

3.6 Typer af undervisningsmaterialer

Der er brug for forskellige materialetyper. Kronologisk opbygget oversigtsmateriale og historisk "råstof" som skriftlige kilder, genstande, en købstads bykerne, en museumsudstilling, kirker, mindesten og kulturlandskabet. Nogle førstehåndskilder kan være vanskelige at læse, men de giver den nødvendige autoritet til faget og tilføjer et historisk vingesus. Det kan være:

- Ibn Fadlans rejsebeskrivelser
- Jellingestenen
- Fortalen til Jyske Lov 1241
- Flyveblade fra 2. Verdenskrig
- Fotografier
- Bykort, prospekter og stik
- Arkæologiske fund og museumsgenstande
- Tv-dokumentar

Også tv, film og internettet er oplagte materialer. Brugbare hjemmesider er for eksempel oprettet af biblioteksvæsenet, museer, EMU og historiske tidsskrifter. Her skal blot nævnes nogle:

www.bibliotekernesnetguide.dk

www.historie-online.dk

www.emu.dk

[Demokratikanon](http://www.demokratikanon.dk)

www.byhistorie.dk

www.natmus.dk

www.danskhistorie.dk

www.duda.dk

<http://www.emu.dk/omraade/gsk-1%C3%A6rer/ffm/historie>

www.historie-nu.dk

www.historielaboratoriet.dk

<http://www.dkhistorie.dk/udgivelser/>

http://www.danskebilleder.dk/db/#1498721253428_0

<http://kongensborge.dk/>

www.skalk.dk

<http://videnskab.dk/topic/historie>

<http://danmarkshistorien.dk/forside/>

3.7 Progression

Der skal være progression i undervisningen fra start til slut. Progression er væsentlig for at sikre, at kursisten løbende forbedrer sine faglige kvalifikationer og kompetencer.

Ifølge Blooms kognitive taksonomi (1956) kan erkendelse ordnes i et hierarkisk trappe-system med stigende grad af kompleksitet. Bloom opererer med 6 ”trin”: viden, forståelse, anvendelse, analyse, syntese og vurdering.¹ I sin bog ”Tilegnelse af boglige fagkundskaber”² skriver Steen Clod Poulsen med blandt andre Bloom som forudsætning, at ”Noget fagligt

¹ Beck, Steen og Hanne R. Beck: Gyldendals studiebog, Gyldendal 2005

² Poulsen, Steen Clod: Tilegnelse af boglige fagkundskaber, MetaConsult 2006 s.60

stof er nødvendigt for andet fagligt stof” og pointerer, at ”hvis ikke det grundlæggende stof er mestret, bliver videregående læring uoverkommeligt vanskelig.”

Historie er begivenheder, forløb og fortællinger samlet i perioder, og der er tale om en omfattende faktuel basisviden, som kursisterne skal tilegne sig. Næste trin er at kunne tolke og anvende denne viden: At kunne sætte den faktuelle viden ind i en større sammenhæng og se den i relation til den systemiske viden – det system, den optik, man iagttager historien igennem. Hvordan man forstår og tolker den faktuelle viden, afhænger af øjnene, der ser, blandt andet af politisk holdning. Både viden og forståelse er en forudsætning for, at kursisterne kan *anvende historisk viden i nutidsperspektiv*.

3.8 Særlige overvejelser

Historie på niveau D er et nyt niveau på avu. Man skal være opmærksom på, at kursister, der tilmeldes faget, har de rette forudsætninger og kompetencer. Historie indgår som en mulig del af almen forberedelseseksamen – en samlet eksamen, der omfatter beståede prøver i:

1. Dansk niveau D eller dansk som andetsprog niveau D
2. Engelsk niveau D
3. Matematik niveau D
4. 2 fag efter kursistens valg på mindst niveau G.

En almen forberedelseseksamen, hvor de 2 valgfrie fag er naturvidenskab og enten historie, samfundsfag, tysk eller fransk, giver krav på optagelse til 2-årigt hf.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Kursistens faglige udvikling og standpunkt skal løbende evalueres. Evalueringen foretages på baggrund af fagets mål og kernestof, hvor der stilles krav om, at kursisten tilegner sig viden om begivenheder, udviklingslinjer og kronologi i Danmarks historie, at kursisten er i stand til at arbejde med et historisk materiale, og at kursisten kan anvende historisk viden i nutidsperspektiv. Der skelnes mellem summativ evaluering, som er kontrollerende, og formativ evaluering, som er procesorienteret og udviklingsrettet.

Den overordnede hensigt med løbende formativ evaluering er, at kursisten får indsigt i sin faglige udvikling og bliver opmærksom på sin arbejdsindsats, og at læreren får indsigt i kursistens udbytte af undervisningen med henblik på eventuelle justeringer af denne. Evalueringen går altså begge veje. Løbende evaluering kan foregå som en integreret del af den daglige undervisning eller ved afslutningen af et undervisningsforløb.

Evalueringen af kursistens viden og kunnen hviler dels på en vurdering af kursistens deltagelse i forskellige former for mundtlige aktiviteter, for eksempel diskussioner og gruppearbejde, dels på kursistens evne til at formulere sig sammenhængende om historisk

viden i et mundtligt oplæg. For at styrke kursistens bevidsthed om, hvad der kendetegner god formidling, blandt andet et mundtligt oplæg, kan man være opmærksom på enkelt kompetencer som betoning, pauser og øjenkontakt og på den måde arbejde med mundtlig formidling. Det er vigtigt, at kursisten gradvist stifter bekendtskab med den form for mundtligt oplæg, som prøven lægger op til.

De paradigmatiskke eksempler og prøveformen viser evalueringsmuligheder, som tager sigte på evaluering af kursistens udbytte af undervisningen og/eller kursistens aktuelle standpunkt. Det skal bemærkes, at den løbende evaluering meget vel kan være kommentarer eller tilkendegivelser fra lærer til kursist, kursisterne imellem eller fra kursist til lærer.

For at sikre en kontinuitet i arbejdet med kursistens udvikling af kompetencer kan der etableres en *portfolio*. Portfolioen er et arbejdsredskab, der indeholder alt relevant materiale fra et undervisningsforløb: mål, problemstillinger, notater, dispositioner til oplæg, refleksioner osv., hvilket gør det muligt for læreren at forholde sig til kursistens faglige udvikling. Portfolioen er på en gang et diagnostisk og et procesorienteret redskab, der kan bidrage til at klarlægge kursistens styrker og svagheder og danne udgangspunkt for en dialog mellem kursist og lærer. Portfolioen er dog ikke kun tænkt som et middel til lærerens evaluering af kursisten – kursistens selvevaluering er også vigtig. Derfor kan portfolioen også indeholde kursistens refleksioner over egen læringsproces.

Som afslutning på en undervisningsgang kan man bruge nogle minutter på at evaluere: Mundtlige spørgsmål og svar, multiple-choice-opgaver og test (både åbne og lukkede spørgsmål) kan vise den enkelte kursists udbytte af undervisningen.

Eksempler på formative evalueringsmodeller:

Sandwichmodellen fokuserer på det positive og skaber motivation. Modellen kan bruges efter en undervisningsgang, et undervisningsforløb, oplæg fra kursister og lærer, en ekskursion osv. Modellen introduceres og en kursist får ordet: Kursisten er forpligtet på at nævne to positive ting om indholdet og dernæst komme med et OG efterfulgt af et valg: OG du kunne tænke over, at.., eller OG jeg lagde mærke til, at du... Hvert udsagn kan drøftes ved, at den, udtalelsen gælder, får ordet først og giver sin reaktion til kende. En variant kan være, at hver kursist på en gul post it skriver 2 rosende ting om et kursistoplæg og afleverer sedlen til oplægsholderen. Alle sedler gemmes i portfolioen.

Cafémodellen kan bruges, hvis man vil afdække, hvad en gruppe tilsammen ved om et emne. Der dannes nye grupper, som består af 1-2 personer fra hver arbejdsgruppe. Deltagerne fortæller på skift om deres viden og besvarer de andres spørgsmål. Når alle har fortalt, kan gruppen formulere ét spørgsmål, som den ønsker svar på. Til sidst samles og besvares spørgsmålene.

SMTTE-modellen består af 5 nøgleord, som er indbyrdes forbundne og afhængige af hinanden. Grafisk kan de placeres på spidserne af en 5-takket stjerne, hvis spidser forbindes på langs, på kryds og på tværs. De 5 nøgleord er:

Sammenhæng:	Hvad er baggrunden for undervisningsforløbet? Hvilken sammenhæng indgår det i?
Mål:	Hvad skal kursisterne lære?
Tegn:	Hvilke konkrete tegn skal være til stede, for at læreprocessen har den rigtige retning?
Tiltag:	Hvad skal der konkret gøres for at bevæge sig mod målet?
Evaluering:	Hvad skal evalueres og hvordan?

En model kan hænge på opslagstavlen og anvendes efter en undervisningsgang, et delforløb osv. Undervisning, målstyring, læring og progression bør efterhånden blive konkrete størrelser for kursisterne; kender og forstår kursisterne termene, behøver metoden ikke at tage lang tid.

4.2 Prøven

Mod slutningen af uddannelsestiden vælger eksaminanden et tidsafsnit eller et emne, som tager udgangspunkt i stof, der er arbejdet med i undervisningen. Finder læreren tidsafsnittet eller emnet egnet, udleveres i tilknytning hertil et ukendt materiale, som kan være et billede, et kort, en genstand eller en kort tekst. Eksaminanden udarbejder uden for uddannelsestiden et skriftligt oplæg om emnet. Det skriftlige oplæg, som indeholder problemstillinger, disposition og litteratur, udgør sammen med det udleverede materiale eksaminationsgrundlaget, der afleveres til lærer og censor forud for prøven.

Eksaminanden holder på basis af det skriftlige oplæg et mundtligt oplæg på højst 1/3 af eksaminationstiden. Herefter former eksaminationen sig som en faglig samtale om de problemstillinger, eksaminanden har udpeget. Eksaminationstiden er 25 minutter. Der gives eksaminanden 25 minutters forberedelse til at klargøre materiale, herunder skriftligt oplæg, kort, billeder, tavle eller andet.

Kursisten vælger et tidsafsnit eller et emne med udgangspunkt i stof, der er arbejdet med i undervisningen. At kursisten tager udgangspunkt i kendt stof betyder, at kursisten arbejder på et kendt grundlag, og at kursisten samtidig går uden for det kendte stof og inddrager nyt og ukendt stof. Kursisten meddeler valget til læreren. Finder læreren det valgte tidsafsnit eller emne egnet som grundlag for prøven, udleverer læreren et ukendt materiale med relation til det, kursisten har valgt – et kort, en genstand, et billede eller en kort tekst. Herefter betragtes kursisten som eksaminand og arbejder individuelt og uden for uddannelsestiden med sit emne: Afgrænser det og formulerer nogle problemstillinger, som viser fokus. Eksaminanden søger selv information om sit emne, inddrager det ukendte materiale i arbejdet, skaber sig overblik over stoffet og strukturerer svaret på sine problemstillinger i en disposition.

Eksaminanden udarbejder og afleverer et skriftligt oplæg, som indeholder en *overskrift*, der viser eksaminandens emne eller tidsafsnit, nogle udpegede *problemstillinger*, som afgrænser det

valgte tidsafsnit/emne, og en disposition bestående af en række punkter, som indeholder vigtige nøgleord. En oversigt over anvendt *litteratur* afslutter det skriftlige oplæg. Dette oplæg afleveres sammen med en kopi af det udleverede materiale til eksaminandens lærer, som sender det til censor inden prøven.

Eksaminanden medbringer sit skriftlige oplæg og det udleverede materiale ved prøven samt eventuelt andet relevant materiale. Eksaminanden har en forberedelsestid i prøvelokalet på 25 minutter til at klargøre materiale, herunder kort, billeder, tavle, skriftligt oplæg mv.

Eksaminationstiden er 25 minutter. Højest 1/3 af tiden bruger eksaminanden til at fremstille essensen af sit arbejde med det valgte tidsafsnit/emne. På baggrund af det skriftlige oplæg besvarer eksaminanden i det mundtlige oplæg de udpegede problemstillinger og inddrager det udleverede materiale. Det er vigtigt, at eksaminanden er opmærksom på, hvad et mundtligt oplæg er: En mundtlig genre, hvor eksaminanden har ordet og på en klar og overskuelig måde udfolder det skriftlige oplæg trin for trin. Den faglige samtale foregår på grundlag af eksaminandens skriftlige og mundtlige oplæg. I samtalen indgår kronologisk forståelse og eksaminandens evne til at tolke, dvs. anvende historisk viden.

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til de faglige mål, som er angivet under pkt. 2.1

Der lægges i bedømmelsen vægt på, at eksaminanden kan:

- a) demonstrere kronologisk forståelse*
- b) fremstille essensen af arbejdet med det valgte tidsafsnit eller det valgte emne på en klar og overskuelig måde*
- c) tolke begivenheder og udviklingslinjer med inddragelse af faglige argumenter.*

Eksaminandens skriftlige oplæg indgår ikke i bedømmelsen.

Der gives én karakter.

Avu: Vejledende karakterbeskrivelse

(jf. bekendtgørelse nr. 262 af 20. marts 2007 om karakterskala og anden bedømmelse)

Historie, niveau D, Mundtlig prøve

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation , der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler	Det valgte tidsafsnit/emne er præcist afgrænset. Eksaminandens mundtlige oplæg er fokuseret og velovervejet og inddrager det ukendte materiale. Oplæggets indhold demonstrerer solid og omfattende viden. Eksaminanden fremstiller essensen af arbejdet med stoffet klart og overskueligt og viser kronologisk overblik og forståelse. I samtalen uddyber eksaminanden sit oplæg, formulerer sig præcist og sikkert om emnet og argumenterer overbevisende for sine faglige iagttagelser og betragtninger i relation til stoffet.
7	Karakteren 7 gives for den gode præstation , der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler	Det valgte tidsafsnit/emne er afgrænset. Eksaminandens oplæg er sammenhængende og nogenlunde klart og inddrager det ukendte materiale. Oplæggets indhold demonstrerer viden og kronologisk overblik og forståelse. Eksaminanden fremstiller essensen af arbejdet med stoffet godt, men med mangler. I samtalen uddyber eksaminanden sit oplæg, formulerer sig nogenlunde sikkert om emnet og argumenterer for sine faglige iagttagelser og betragtninger i relation til emnet.
02	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation , der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål	Det valgte tidsafsnit/emne er afgrænset. Eksaminandens oplæg er tøvende og ikke altid fokuseret. Eksaminanden inddrager det ukendte materiale i tilstrækkeligt omfang. Oplæggets indhold demonstrerer elementær kronologisk viden. I samtalen er eksaminandens uddybning af oplægget tøvende, men tilstrækkelig. Den faglige argumentation for iagttagelser og betragtninger i relation til emnet er svag.

4.3 Eksempler på skriftlige oplæg

Vikingskibet

Udleveret ukendt materiale

Kort over det nordøstlige Fyn, som området så ud i vikingetid, og som det ser ud nu.

Problemstillinger

Hvilken betydning havde skibet for vikingetidens samfund?

Hvordan og hvorfor blev skibet en vigtig forudsætning for, at Danmark kunne samles til ét rige?

Hvilken rolle spillede Hedeby for handelen i Europa?

Disposition

- Indledning: Jeg vil introducere mine problemstillinger med et billede af et vikingskib og et kort over Danmark.
- Det danske rige tager form. Kongens magt og hovedsæde. Danmarks grænser.
 - Harald i Jelling
 - Svend i Lejre
 - Knud den Store i England
 - Situationen på Nordøstfyn
- Handel mod øst og mod vest. Hedeby var Danmarks vigtigste handelsby.
 - Placeringens geografiske fordele
 - Hvor kom købmændene fra?
 - Hvad handlede de med?
- Ledingsflåden og menneskene bag skibet
 - Bådtypen og besætningen
 - Den flade samfundsstruktur.

Litteratur

Ladbyskibet (besøg)

[Vikingskibsmuseet Roskilde](#)

Kåre Johannessen: Danmarks vikingetid. Politikens Forlag 2001

Erik Kjersgaard: Kjersgaards Danmarkshistorie. Aschehoug 1993

Kvinden i vikingetiden

Udleveret ukendt materiale

Billede af Glavendrupstenen og Trykkevældestenen med runeindskrifter oversat til dansk.

Problemstillinger

Hvordan og på hvilket grundlag kan man beskrive kønsrollemønstret i vikingetiden?

Hvilke rettigheder havde den frie kvinde i vikingesamfundet?
Hvordan var kønsrollemønsteret hos de nordiske guder?

Disposition

- Nøglerne til fadeburet
 - Den frie kvinde havde en ligeværdig placering i samfundet
- Arv og retten til at eje
 - Kvindens juridiske status i ægteskab og ved arv
- Kvindesyntet i den nordiske gudeverden afspejler en vis lighed
 - Freja
 - Frigg
 - Sif
 - Skade.

Litteratur

Kåre Johannessen: Danmarks vikingetid. Politikens Forlag 2001

Erik Kjersgaard: Kjersgaards Danmarkshistorie. Aschehoug 1993

Anders Bæksted: Nordiske guder og helte (3. udgave). Politikens håndbøger 2008

Klostre og kirker i middelalderen

Udleveret ukendt materiale

[Den enkle](#)

[Den vanskeligere](#). Fra: Trap: Danmark, 5. udgave 1957

Problemstillinger

Hvilken rolle spillede klostrene i middelaldersamfundet?

Hvilke ordner var repræsenteret med klostre og kirker i Odense?

Hvorfor skænkede konger og dronninger fra Svend Estridsen til Dronning Christine penge til klostrene?

Disposition

- Guds hus og/eller hospital. Klosterordenernes forskellige formål
- Ordenerne og deres speciale
 - Benediktinere
 - Franciskanere
 - Dominikanere
 - Augustinere
 - Johannitere
- Knud den Hellige
 - Tiende og økonomisk støtte
 - Helgenkåring
 - Gensidig afhængighed.

Litteratur

Tage Kaarsted: Odense Bys Historie. Odense Universitetsforlag 1984

Henning Dehn-Nielsen: Kirker og klostre i Danmark. Sesam 2002

Jens A. Jørgensen og Bente Thomsen: Gyldendals bog om danske klostre. 2004

Prøven kan eventuelt afholdes i kirken.

Frivillig under besættelsen*Udleveret ukendt materiale*

En kommunistisk sabotørs brev skrevet til moderen kort før han blev henrettet.

Frihedsmuseet, Dokumentarkivet, arkiveret som [gr. 36F](#)

Problemstilling

Hvor mange frivillige deltog aktivt under krigen?

Hvem meldte sig frivilligt til enten modstandsbevægelsen eller til tysk tjeneste?

Hvem kæmpede de frivillige for eller imod? Og hvorfor?

Disposition

- Indledning: Om at gribe til våben
- Aktiv under tysk fane. Begrundelse
 - SS-Panzergrenadier-Regiment 24 ”Danmark”
 - Birkedalgruppen
- Aktiv i modstandsbevægelsen. Begrundelse
 - BOPA
 - Holger Danske.

Litteratur

<http://www.bopa.info/index.html>

<http://ditt.almanet.dk/index.html>

<http://da.wikipedia.org/wiki/Kategori:Bes%C3%A6ttelsen>

Chr. 4. og renæssancen*Udleveret ukendt materiale*

Billede af Jens Bangs Stenhus i Aalborg (1624)

Problemstillinger

Hvordan så København ud, da Chr.4. blev konge?

Hvordan moderniserede kongen København?

Hvorfor fik renæssancestilen så stor betydning i moderniseringsarbejdet?

Disposition:

- Indledning: Ganske kort beskrivelse af byens tidligere historie
- Chr.4.s holdning til den umoderne by på baggrund af moderne storbyer i Europa
- Renæssancens idéer om byplanlægning

- Eksempler:
 - Rosenborg
 - Forsvarsværker
 - Christianshavn
 - Handelskompagnier
 - Nyboder
 - Plan for Frederiksstaden
 - Der tænkes ikke på en gennemgang af alt dette, men eksemplerne vil blive trukket ind forskellige steder i oplægget som illustration
- Afslutning: om færdiggørelse af kongens idéer og deres betydning.

Litteratur

Karl-Erik Frandsen (red.): Kongens og Folkets København gennem 800 år. (s. 9-36).

Forlaget Skipperhoved 1996

Olaf Lind og A. Lund: Arkitekturguide København (s. 12-15). Arkitektens Forlag 2005

Rosenborg og Chr.4. Skoletjenesten på Rosenborg

Bo Bramsen, Palle Fogtdal: København Før og nu – og aldrig (udsnit af b.1, 4, 6, 7, 8, 9)

Steffen Heiberg: Christian 4. Monarken, mennesket og myten. Gyldendal 1988

www.byhistorie.dk

5. De paradigmatiskke eksempler

De paradigmatiskke eksempler herunder er tænkt som inspiration til lærerens planlægning. Det er vigtigt at understrege, at eksemplerne på ingen måde er normative. Det faktiske tidsforbrug og indhold vil naturligvis afhænge af mange faktorer, for eksempel om forløbet bygger videre på tidligere forløb, og om det er placeret i starten eller slutningen.

	Historie i kulturlandskabet
<i>Omfang</i>	8-10 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets væsentligste mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer i Danmarks historie • kan demonstrere kronologisk overblik • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng • kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbets væsentligste kernestof er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronologisk overblik • Kontinuitet og brud • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Den lille historie i den store. <p>Undervisningsforløbet skal give kursisterne en oplevelse af, at historiens spor kan ses i nærområdet, og at forskellige former for ”historisk råstof” kan spille sammen og medvirke til at give historisk viden. Der arbejdes med et område så nær skolen som muligt, for eksempel en mose, et bakkeland, et engområde, et søområde, en by.</p>
<i>Materialer</i>	Nye og ældre kort over området; mundtlige og skriftlige erindringer; offentlige dokumenter og rapporter vedrørende fredning, råstofudnyttelse mv.; kulturlandskabet; pjecer og billeder.
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Forløbet giver kursisterne kendskab til forskellige måder at opnå historisk viden på: Man kan <i>læse</i> kort, <i>læse om</i> et landskab, <i>læse</i> billeder, <i>læse</i> genstande, <i>læse</i> et landskab og <i>lytte</i> til menneskers viden og erfaringer. Hvad ved vi: Kursisterne formulerer deres viden – først i grupper, derefter for alle. Deres viden udbygges gennem kortmateriale: På et nyt kort er det aktuelle område indrammet. I grupper uddrager kursisterne viden af kortene, enkeltvis og samlet; for eksempel bruges Videnskabernes Selskabs kort fra 1700-tallet og et kort fra år 1900 sammen med det nyeste kort. Området og historiens spor opleves: fortidens kystlinjer, mark- og ardspor, stenrækker og -cirkler, gravhøje, kanaler, drænrør, pumpestationer, diger, volde, hulveje, gader, åer, parker, havne. Der opstilles problemstillinger og søges yderligere information. Fremlæggelse på grundlag af skriftlige oplæg og billeder. Opsamling.</p>
<i>Evaluering</i>	Hver gruppe arrangerer en guidet tur for de andre; eller man vælger en konkurrenceform, og hver gruppe laver spørgsmål.

	Vikingetidens kultur i nutidigt perspektiv
<i>Omfang</i>	11-16 timer
<i>Faglige mål</i>	Forløbets væsentligste mål er, at kursisten kan: <ul style="list-style-type: none"> • kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling • kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng.
<i>Indhold</i>	Forløbets væsentligste kernestof: <ul style="list-style-type: none"> • Kulturarv og identitet • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Lokalt, europæisk og globalt perspektiv. <p>Fase 1. Hvordan er danskernes hverdag præget af vikingetiden?</p> <p>Fase 2. For at forklare levn og forestillinger kan man arbejde med:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krig eller handel som succeskriterium for vikingernes færden • Togter, Lindisfarne, Hedeby, Rugby • Teknologifremskridt: hærkning af våben, skibet, ploven • Magtfordelingen i samfundet • Kongemagt og statsdannelse, lov og ret, tro, kønsroller, sproget. <p>Fase 3. Fakta og myter i nutidens brug af vikingetiden?</p>
<i>Materialer</i>	For eksempel kan man bruge: Ibn Fadlan: Vikingerne ved Volga. Wormianum. Havhingsten DR: ”Vikinger i øst” og ”Vikinger i vest” fra december 2002.
<i>Tilrettelæggelse</i>	Dette kunne være det første undervisningsforløb. Fakta og myter fra og om vikingetiden har betydning for nutidens danske/nordiske selvforståelse; mange har et romantisk forhold til perioden og kender til kopismykker, runesten og rekonstruerede vikingeskibe. Emnet egner sig til en indledende drøftelse om historiefagets identitet, betydning, mål, materialer osv. Kursisterne finder og beskriver ting (smykker, playmobil) og symboler (Goth-kulturen, tatoveringer, landskamphjelme) med tilknytning til vikingetiden. Alle bud samles. Læreren formulerer opgaver vedrørende fase 2. (ovenfor), udleverer tilhørende materiale og igangsætter et gruppearbejde. Grupperne fremlægger, og resultatet vurderes på baggrund af fase 1.
<i>Evaluering</i>	Gruppeoplæggenes indhold og formidlingen heraf evalueres af lærer og kursister. Forløbet kan afsluttes med museumsbesøg, for eksempel til Roskilde, København, Ladby, Jelling, Hobro, Ribe, hvor kursisterne finder én ting/planche hver, som de efterfølgende forklarer betydningen af for de andre.

	Vikingetidens historie 800-1050
<i>Omfang</i>	10-15 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer og centrale begivenheder og institutioner i Danmarks historie • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng • kan demonstrere kronologisk overblik • kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling • kan anvende historisk viden i nutidsperspektiv • kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronologisk overblik • Kontinuitet og brud • Samfundsstruktur og styreform • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Kulturarv og identitet • Lokalt, europæisk og globalt perspektiv. <p>Supplerende stof: Hvordan fremstilles og anvendes vikingetiden i nutiden – i film, litteratur, symbolik, det danske sprog osv.</p> <p>Emner i undervisningsforløbet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kort introduktion til Danmark før vikingetiden • Kronologisk gennemgang af hovedtræk i periodens historie • Samfundets opbygning: magtens fordeling, stormænd og konger • Hverdagslivet: bolig, mad, klæder, arbejde, kunst • Religion og tro • Vikingerne i verden: skibe, handel, plyndring og kolonisering • Arven fra vikingetiden. <p>På baggrund af emnerne formuleres en række problemstillinger, der vedrører samfundets opbygning, dagligliv, religion, udlængsel og vikingetiden i vor egen tid.</p>
<i>Materialer</i>	Der findes relevant materiale til emnet: fremstillinger, kilder, VHS, blandt andet Kjersgaards Danmarks Historie 1 & 2. Internetressource her
<i>Tilrettelæggelse</i>	Arbejdsformer: lærer- og kursistoplæg, par- og gruppearbejde. Problemstillingerne fordeles blandt kursisterne, læreren er vejleder, og der holdes oplæg. Afsluttende opsummering ved læreren.
<i>Evaluering</i>	Undervisningen evalueres løbende gennem feedback til og fra kursisterne. Efter afslutningen af undervisningsforløbet diskuteres positive og negative sider i forløbet. Eventuelle tjekspørgsmål til sidst.

	Middelalderen
<i>Omfang</i>	16-18 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan demonstrere kronologisk overblik • får kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund • kan anvende historisk viden i et nutidsperspektiv • kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samfundsstruktur og styreform • Kontinuitet og brud • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Kulturarv og identitet • Lokalt og europæisk perspektiv. <p>Supplerende stof</p> <ul style="list-style-type: none"> • Film- og billedanalyse • Religionshistorie • Ekskursion til en lokal kirke. <p>Emner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Middelalderens samfundsopbygning: Den feudale struktur sammenlignes med det moderne samfunds grundstruktur • Den katolske kirke, dens magt, verdsligt og åndeligt • Landbrugs- og landsbystruktur • Politisk magtkamp: Spillet om magten efter drabet på Knud Lavard. Kilder om drabet på Erik Plovpenning – årsag og konsekvenser? • Religiøse konflikter: Jerusalem 1099. Slaget ved Lyndanisse 1219.
<i>Materialer</i>	Afsnit fra en grundbog, samtidige og nyere billeder, kort, film, internettet, lokale kilder, kalkmalerier i en lokal middelalderkirke, tekster fra Saxo.
<i>Tilrettelæggelse</i>	Både materialer og spor fra middelalderen inddrages: kirkebygningen med inventar, borgruiner, højryggede agre, bebyggelsesmønstre i landskabet, bykernen i købstæder. Der kan arbejdes både induktivt og deduktivt: Kilder danner udgangspunktet eller bruges som eksempler. Emnet giver et godt grundlag for sammenligninger med relevante forhold i nutiden. Der kan skiftevis tages udgangspunkt i fortid og nutid.
<i>Evaluering</i>	Kursisterne perspektiverer billeder fra middelalderen og nutidige gengivelser af middelalderens forhold til den viden, de har opnået, vælger eventuelt en problemstilling, udarbejder et skriftligt oplæg og fremlægger resultatet.

	Pesten. Forskning og folkesundhed 1347 – 1733
<i>Omfang</i>	15-18 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets væsentligste mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer og centrale begivenheder og institutioner i Danmarks historie • kan demonstrere kronologisk overblik • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbets væsentligste kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronologisk overblik • Samfundsstruktur og styreform • Kontinuitet og brud. <p>1. Hvordan påvirker sygdom samfundsudviklingen? Hovedvægten lægges på pesten, som hærger Europa 1347-1747, men kan inkludere kræft, Aids/HIV, blindtarmsbetændelse, diabetes, spedalskhed</p> <p>2. Middelalderssamfundet anno 1347:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan var magtforholdene i feudalsamfundet? • Hvilke følger fik udbruddene i 1300-tallet for Danmark og Europa? • Forandringer? <p>3. Samfundet efter reformationen, 1537-1648, og protestantismens betydning for Europa og den nye verden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan blev Europa opdelt efter reformationen? • Hvilke følger fik pestudbruddene i København i 1550'erne og 1580'erne? <p>4. Samfundet efter enevældens indførelse. Danmark er blevet et lille land i skyggen af stormagterne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan forløb det sidste pestudbrud i København i 1711-12?
<i>Materialer</i>	Der findes relevant undervisningsmateriale om pesten og om den katastrofe, den var for Europa. Pestforordninger
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Pesten får betydning for Europas udvikling og samfundsstruktur og for synet på sygdomme: årsager, behandling og ansvar for bekæmpelse. Truslen om pesten bliver det uforanderlige i en periode, hvor der sker store forandringer i samfundet med hensyn til magtfordeling, tænkning og forståelse af individets selvstændige rolle.</p> <p>Diskussion om uhelbredelige sygdomme nu og i fortiden. Læreren indsætter sygdommene i en historisk tidsramme. Gruppearbejde om tidsafsnittene. Hver gruppe udarbejder et skriftligt oplæg, som inden fremlæggelsen kopieres til alle kursister. Gennemgang af tidsafsnittene i plenum, grupperne supplerer hinanden, drøftelse af forskelle. Læreren bidrager med et europæisk/globalt overblik.</p>
<i>Evaluering</i>	Skriftligt oplæg og fremlæggelse.

	1800-tallet
<i>Omfang</i>	12 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer i Danmarks historie • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund • kan anvende historisk viden i et nutidsperspektiv.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samfundsstruktur og styreform • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Kulturarv og identitet • Lokalt og europæisk perspektiv. <p>Emner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grundloven af 1849: Sammenligning med enevælden og det moderne demokrati • Krigen 1864: Baggrund og betydning for Danmarks udenrigspolitiske placering • Provisorietiden: Demokratiet under pres • Transportrevolutionen: Betydning for landets struktur. Sammenligning med det moderne Danmark • Landbrugets udvikling: Opdyrkning af heden. Andelsbevægelsen og højskolen.
<i>Materialer</i>	Oversigtsværker, kilder i form af erindringer og samtidige avisers skildring af slaget ved Dybbøl; H. Pontoppidans novelle: Den første gendarm. Andet relevant: en lokal stationsby, dens udseende og beliggenhed i forhold til landsbyerne; et lokalt andelsmejeris vedtægter fra grundlæggelsen og referat af stiftelsesmødet fra en lokal avis; en lokal højskoles grundlæggelse og baggrunden herfor.
<i>Tilrettelæggelse</i>	Samtidige kilder, levn fra fortiden og spor i landskabet giver grundlag for at stimulere kursisternes nysgerrighed. Undervisningen kan skiftevis tage udgangspunkt i nutiden og fortiden. Eventuelt samspil med dansk om novelle og højskolesange. Informationssøgning på internettet og lokalhistorisk arkiv. Kursistoplæg om lokalhistorisk stof, der illustrerer perioden: billeder, familiehistorie mv. Rollespil: Kursisterne holder et vælgermøde fra provisorietiden: Hvem er til stede? Hvem taler, og hvad taler man om? Taler fra tidens vælgermøder kan indøves og læses op.
<i>Evaluering</i>	Læreren udleverer et ukendt materiale, som gennemarbejdes i grupper; der perspektiveres til undervisningsforløbet. Resultatet fremlægges. Afsluttende selvevaluering som multiple-choice-opgaver.

	Samarbejde og modstand under 2. Verdenskrig
<i>Omfang</i>	12-17 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets væsentligste mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan demonstrere kronologisk overblik • kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng.
<i>Indbold</i>	<p>Forløbets væsentligste kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Den lille historie i den store • Kronologisk overblik • Lokalt, europæisk og globalt perspektiv. <p>Emner, der kan indgå</p> <ul style="list-style-type: none"> • I bakspejlet: Hvad ved vi om 2. verdenskrig? Heroiske beretninger? • Hverdagen i 1939: Livet i din by? Hvilke problemer medførte krisen i 1930'erne for Danmark? Situationen i Europa i 1930'erne? • Hverdagen under tysk kontrol 1940-1943: Hvordan mærkede man krigen i din by? Mulighederne for arbejdsløse i byen, industrien, landbruget, fiskeriet? Betydning og følger af augustoprøret? • Samarbejde eller modstand: Hverdagen 1943-1945. Hvilke overvejelser førte til beslutningen om samarbejde eller modstand? Scavenius' politik? Hvem gjorde modstand og hvornår? Hvem støttede Tyskland og hvordan? • Konsekvenserne af modstand og samarbejde.
<i>Materialer</i>	<p>Gamle og nye danske dokumentar- og spillefilm. DVD om det fynske augustoprør.</p>
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Arbejdsformer: Brainstorming om 2. verdenskrig og heroiske beretninger. Derefter vises filmklip.</p> <p>Kursisterne får en fælles, grundlæggende viden om perioden. Derefter gruppearbejde om et emne. Udarbejdelse af skriftligt oplæg, fremlæggelse og drøftelse i plenum.</p> <p>Forløbet kan afsluttes med en konkret sag, for eksempel en stikkerlikvidering. Sagsakterne fremlægges til overvejelse og diskussion. Konsekvenserne kan drøftes på baggrund af lærerens præsentation af følgende "landsbyskæbner": Putten Holland '44, Oradour Frankrig '44, Trandum Norge, Distomo Grækenland '44, Lidice Tjekkiet '42, Stavelot Belgien 44.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>Gruppeoplæggene evalueres på baggrund af målene. Eventuelt rollespil: Nogle forsvarer, andre anklager likvideringen af en stikker med argumenter og kendsgerninger. Perspektivering til terror og frihedskamp i dag.</p>

	Danmark under den tyske besættelse 1940-1945
<i>Omfang</i>	10-15 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer og centrale begivenheder og institutioner i Danmarks historie • kan demonstrere kronologisk overblik • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng • kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling • kan anvende historisk viden i nutidsperspektiv • kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronologisk overblik • Kontinuitet og brud • Samfundsstruktur og styreform • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Kulturarv og identitet • Lokalt, europæisk og globalt perspektiv. <p>Emner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Besættelsestidens kronologi • Skelsættende begivenheder under besættelsen: 9. april 1940, augustoprøret 1943, folkestrejkerne 1944, 5. maj 1945 • Baggrunden for samarbejdspolitikken og dens skibbrud • Livsvilkår under besættelsen: Dagligliv i byen og på landet, rationering, den sorte børs, kulturliv, censur mv. • Den nationale samling, modstandsbevægelsen og andet illegalt arbejde • Besættelsestidens Danmark set fra udlandet • Lokalområdet. <p>Supplerende stof:</p> <p>Den tyske besættelse af Danmark ses i lyset af den politiske udvikling i 1930'erne, blandt andet nazismens opkomst og Danmark som del af et tysk Neuropa.</p>
<i>Materialer</i>	<p>For eksempel kan man bruge: Dokumentar- og spillefilm: "I krigens skygge. 1939-42" og "Folket vågner til kamp. 1943-45". Cd-rom: "Besættelsestiden i billeder. 1940-45". Førstehåndskilder fra tiden, erindringer og interviews.</p> <p>Lokale museer. Relevant internetressource her</p>
<i>Tilrettelæggelse</i>	Gennemgang af besættelsestiden i overblikksform. Par- eller gruppearbejde om delemner. Kursistoplæg. Afrunding ved læreren.
<i>Evaluering</i>	Løbende feedback til og fra læreren. Kursistoplæg. Eventuelt afsluttende tjekspørgsmål.

	Landbrug og landsby i 1000 år
<i>Omfang</i>	14 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan demonstrere kronologisk overblik • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund • kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde.
<i>Indbold</i>	<p>Forløbet inddrager følgende kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Kulturarv og identitet • Den lille historie i den store • Samfundsstruktur og styreform. <p>Emner og perioder: Landbrug og landsby i vikingetid og middelalder, under adelsvælde og enevælde. Landboreformerne og det enevældige system. Andelslandbruget og demokratiet. Landbruget og landdistrikterne efter 2. verdenskrig. En voksende internationalisering.</p>
<i>Materialer</i>	<p>Et sogn i lokalområdet. Hovedlinjerne i forandringer fra vikingetid til i dag illustreres på baggrund af lokalt kortmateriale og oversigtsværker. En del af undervisningen og fremlæggelsen kan foregå ”i marken”.</p>
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Fokus er på den induktive metode. Sognet præsenteres, der dannes grupper, som vælger periode. Ved hjælp af oversigtsværker og lokalt materiale udarbejder hver gruppe en oversigt over sognets udvikling og forandring i perioden. De 3 perioders landbrug, dyrkningsmåde, ejendomsforhold osv. beskrives; arbejdet kan tage udgangspunkt i enslydende spørgsmål til alle grupper, så en konkret landsbys udseende vil blive belyst i alle 3 perioder: Hvor mange gårde var der? Hvor mange huse? Hvordan lå markerne i forhold til landsbyen? Hvordan var jorden fordelt mellem gårdene? Hvor mange boede der i hver gård? Hver gruppe laver et skriftligt oplæg, som kopieres til alle, og grupperne holder mundtlige oplæg om resultatet. Oplæggene danner grundlag for en undersøgelse af baggrunden for de forskelle, man konstaterer i undersøgelsen. Oversigten indsættes i en lands-dækkende og generel udvikling. Der kan arbejdes videre med den politiske struktur bag de forskellige perioders landbrugsstruktur.</p>
<i>Evaluering</i>	<p>De skriftlige oplæg og fremlæggelserne danner grundlag for perspektivering fra en periode til de andre. Alle kursister inddrages i evalueringen af gruppernes skriftlige oplæg og fremlæggelse ud fra den viden, de hver for sig har opnået om periodens landbrug.</p>

	Er jorden rund? (samspil med naturvidenskab og livsanskuelse)
<i>Omfang</i>	8-10 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets væsentligste mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng • kan skabe sig overblik over et stof, strukturere og formidle det på en sammenhængende måde.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbets væsentligste kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Lokalt, europæisk og globalt perspektiv • Samfundsstruktur og styreform. <p>Supplerende stof: Idéhistorie og tro, naturvidenskab og videnskabelige teorier. Problemstillinger vedrørende opdagelser og forskning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan blev Galileis, Kopernikus', Thycho Brahes og Charles Darwins teorier modtaget? • Hvordan var vilkårene for forskning forskellige steder i Europa 1500-1900? • Hvilke konsekvenser har det for forskermiljøer i dag?
<i>Materialer</i>	Der kan bruges trykte materialer, materialer fra internettet og museumsudstillinger.
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Didaktiske overvejelser: Naturvidenskabelige hypoteser og resultater involverer forskellige livsanskuelser før som nu, for eksempel diskussionen om evolution og intelligent design. Historiefaget kan udgøre en kontekstuel ramme for sammenhængen mellem naturvidenskab og livsanskuelse.</p> <p>Arbejdsformer: Læreren i fagene historie, livsanskuelse og naturfag holder hver et introducerende oplæg om naturvidenskaben og dens rolle i tidsrummet 1500-1900. Der dannes grupper, som hver arbejder med en person og hans teori – med udgangspunkt i faget og dets mål. Resultatet formidles samtidigt for de tre faggrupper. Kursisterne forventes ikke at have alle fag. Samspillet kan vække gensidig faglig interesse.</p>
<i>Evaluering</i>	Gruppernes oplæg evalueres af de respektive lærere og kursister: fagligt indhold, holdning og formidling. Afslutningsvis kan der være en fælles debat, hvor der krydses klinger.

	Den historiske fortælling (samspil med dansk)
<i>Omfang</i>	8-10 timer
<i>Faglige mål</i>	<p>Forløbets væsentligste mål er, at kursisten</p> <ul style="list-style-type: none"> • opnår kendskab til samspillet mellem natur, individ og samfund i en historisk sammenhæng • kan redegøre for væsentlige udviklingslinjer og centrale begivenheder og institutioner i Danmarks historie • kan forholde sig kritisk og nuanceret til en historisk fremstilling.
<i>Indhold</i>	<p>Forløbets væsentligste kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulturarv og identitet • Livsvilkår i samspil med kultur og natur • Den lille historie i den store. <p>Problemstillinger:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke begivenheder og forhold er historisk korrekte, og hvilke er ikke? • Hvilken rolle spiller fantasien i formidling af historie? • Hvor går grænsen mellem ”historisk fantasi” og manipulation?
<i>Materialer</i>	Biblioteksvæsenets prioriterede oversigt over historiske romaner vises her
<i>Tilrettelæggelse</i>	<p>Carit Etlar: Gøngehøvdingen (1853), Thit Jensen: Stygge Krumpen (1936) og Johannes V. Jensen: Kongens Fald (1901) er velkendte historiske romaner. De seneste 20 år er antallet af historiske romaner vokset betydeligt og dækker alle perioder i Danmarks historie. Med hvilken omhu behandles de historiske fakta før og nu?</p> <p>Med udgangspunkt i en roman arbejdes der med genrens brug af historie. Forløbet kan begynde med oplæg fra historie- og dansklærer om perioder og genre og efterfølges af gruppearbejde. Hver gruppe kan vælge en historisk roman og arbejde med den historiske periode, romanen foregår i, romanens brug af historie, romanens budskab, forfatterens hensigt osv. Afsluttende oplæg, for eksempel en anmeldelse, fra hver gruppe for både dansk- og historiekursisterne.</p>
<i>Evaluering</i>	Gruppernes oplæg evalueres af kursisterne og historie-/dansklærer på baggrund af de opgaver, der er arbejdet med. Alle kursister vælger en passage til oplæsning og begrundet valget.

6. Litteratur

Andersen, Michael: *Intern evaluering af undervisningen*. Gyldendal 2004

Ingvorsen, Leif: *Fortiden omkring os*. Gyldendal 1968

Jensen, Jacob Rinsing og Peder Wiben: *Historiedidaktik*. Forlaget Columbus og Historielærerforeningen for gymnasiet og HF 2005

Kagan, Spencer og Jette Stenlev: *Cooperative Learning*. Alinea 2009

Larsen, Henrik Bonne m.fl.: *Introduktion til historie*. Systime 2005